

СТАНОВИЩЕ

За представените трудове за участие в конкурса за академичната длъжност *доцент*, обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 64 от 16.08.2016 г. в професионално направление 2.1 Филология (Български език, старобългарски език) за нуждите на ФСФ, Катедра по кирилometодиевистика

Автор на становище: Проф. д-р Елка Мирчева

Кандидат: Гл. ас. д-р Анета Гергова Димитрова

Гл. ас. д-р Анета Димитрова е възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски”. Тя е бакалавър по специалностите *българска филология* (2001) и *класическа филология* (2004) и магистър по *старобългаристика* (2002). Подчертаните научни интереси на А. Димитрова се проявяват още по време на следването. С избора на тема за дипломната си работа, *Употреба на глаголните времена в старобългарския превод на Житието на св. Антоний Велики с оглед на гръцките съответствия*, а години по-късно и с разработката на доктората си, тя дава ясна заявка, че в палеославистиката навлиза вещь в класическите езици млад специалист, способен да анализира с еднаква вещица както старобългарския текст, така и византийския му оригинал. В периода 2003-2007 Димитрова е редовен докторант в Катедрата по кирилometодиевистика. През 2008 г. успешно защитава дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен *доктор по филология* с труда *Синтаксис на преславските преводни жития (Антоний Велики, Нифонт, Теодор Студит, Йоан Златоуст)*. Разработката е публикувана през 2012 г. под заглавие *Синтактична структура на преводната агиография*.

За конкурса за академичната длъжност *доцент*, за който е единствен кандидат, д-р А. Димитрова се представя с 2 монографии и 37 научни публикации. От тях за рецензиране са посочени 1 монографичен хабилитационен труд, *Златоструят в преводаческата дейност на българските книжовници*, отпечатан през 2016 г., както и 12 научни разработки извън тематиката на дисертационния труд. Той не се взема предвид в рецензиите и становищата, но държа да отбележа големия отзвук, предизвикан от отпечатания му вариант и четирите рецензии, три от които са в авторитетни издания в чужбина.

Стремежът към непрекъснато повишаване на квалификацията и активно участие в научни проекти отвежда д-р Димитрова на множество специализации – в Швейцария, Австрия, Франция, Полша, Германия, Унгария. По време на тези специализации тя има възможност да работи със световно признати палеослависти, както и да се запознае с ръкописните колекции на европейски библиотеки. На много от тези места кандидатката е изнасяла и лекции. Активно е участието ѝ в школи и програми за млади учени (България, Унгария), както и във внушителен брой научни проекти.

Признание за изградения авторитет на учения е участието ѝ в редакционната колегия на авторитетната поредица *Старобългарска литература*, както и в *Центъра за изследване на историята и културата на Средиземноморието и Югоизточна Европа „Валдемар Церан“* в Лозд, Полша. Д-р Димитрова е член на *Асоциацията на византинистите и медиевистите в България*, както и съучредител и член на *Асоциацията за развитие на университетското класическо образование*.

От 2005 г. до днес д-р А. Димитрова се занимава активно с преподавателска дейност – от 2005 г. е хоноруван преподавател по старобългарски и старогръцки език и асистент по класически езици в ЮЗУ „Неофит Рилски“. След защитата на дисертационния си труд през 2008 г. е на работа в СУ „Св. Климент Охридски“. Преминава последователно през длъжностите *асистент*, *старши асистент*, а от 2010 г. е *главен асистент* в Катедрата по кирилометодиевистика.

Кандидатката е активен участник в наши и международни научни форуми. За периода 1999-2016 г. тя се е представила с 35 научни доклада, 11 от които са изнесени на международни форуми.

От самото начало на своята научна кариера А. Димитрова е привлечена от отдавна разискваната и необятната тема за отношението между византийските оригинали и техните старобългарски преводи. Посветени на този проблем са дипломната ѝ работа, докторската дисертация, хабилитационният труд, както и преобладаващата част от останалите научни публикации. През близо двувековната история на палеославистиката проблемът е вълнувал и слависти, и византолози. Не може обаче да не се признае известна едностранчивост на изследванията – византолозите са изкушени да приемат славянските преводи като механична рецепция на гръцките текстове и често окачествяват асиметрията в превода като неразбиране и грешка; от своя страна славистите се съсредоточават

изключително върху наличните славянски преводи и редакции, като се задоволяват с публикуваните и често неизчерпателни сведения за византийските оригинали и са изкушени да припишат откритите различия на славянските преводачи и преписвачи. Малцина са изследователите, които имат необходимите познания да разгледат с еднакъв успех проблема и в двете текстови традиции. Един от тях е д-р А. Димитрова.

Краткият обем на това становище не ми дава възможност да се спра подробно на представената за рецензиране научна продукция – голяма част от нея предхожда и логично води до появата на хабилитационния труд *Златоструят в преводаческата дейност на българските книжовници*.

Становището не предполага и обстойно представяне на самата монография, затова ще се постарая да обобщя своите впечатления:

- ✓ Книгата е отличен пример за приемственост и надграждане в научните изследвания. А. Димитрова използва постигнатото в предходните изследвания на Фр. Томсън и Я. Милтенов и прави съществена крачка напред в посока на по-нататъшните проучвания.
- ✓ Кorigирани или прецизирани и допълнени са предишни мнения.
- ✓ Предмет на анализ са първи 45 слова от пространната редакция. Изборът е добре мотивиран. Той осигурява условия получените резултати да дадат максимално добра представа за основата, върху която възникват по-късните редакции на Златоструя.
- ✓ Силно респектиращ е стремежът на авторката да постави в основата на проучването си езикът на оригиналните византийски произведения – една трудна задача, която предполага търсене на нови ръкописни източници и изследвания, които да променят представата за предполагаемия Златоустов оригинален текст във византийската традиция.
- ✓ Непременно трябва да се отбележи работата с неиздадени гръцки ръкописи, както и въвеждането в научно обращение на гръцкия текст на три слова в Приложение 3.
- ✓ Специално искам да подчертая важността на методологията, по която е извършено изследването – разработването и прилагането на критерии за съпоставка и анализ на старобългарските преводи от гръцки. Прецизната еднотипна разработка на 45 текста, анализирани по отделно, осигурява стабилна база за извеждане на изводи не

само за Златоструя, но и за особеностите на техниката на превод. Трябва да призная, че първото ми впечатление за присъствието на синопсиси, предшествващи анализа, беше противоречиво, но, запознавайки се с приложената към документите *Справка за приносите*, разбрах замисъла на авторката и оцених ползата от подобен подход.

- ✓ Извънредно важен за мен е изводът за различията в езиковите особености между отделните текстове, което насочва към екип от преводачи, чиято работа по мое мнение е била предшествана от работа по създаването на компилативните произведения. Струва ми се, че би могло да се предположи съществуването на банка от текстове, подготвени за превод. В този смисъл са наблюденията ми върху неколkokратни, направени независимо един от друг, преводи на едно и също, компилативно по характера си, слово.
- ✓ Много важен извод, който напълно споделям, е становището на авторката, че понятието „преславска книжнина” задава само най-общите рамки на епохата, но не е хомогенно в езиково отношение понятие, отличава се не само с разнообразие, но и с противоречия.
- ✓ Монографията допринася за изясняване на постепенното попълване на общата картина на езиковите, стилистичните и преводаческите особености на преславската книжна продукция.
- ✓ Непременно искам да отбележа четирите приложения. Те са не просто притурка, а съществен дял от книгата.
 - Много висока оценка заслужа интересният начин, по който е представена *Общата характеристика на превода с примери от различни видове преводачески подходи* в Приложение 1. Приведените и коментирани примери, както и типовете превод са отлично методическо ръководство за по-нататъшни изследвания.
 - Много висока оценка заслужават изданията на слова в Приложение 3. Тук са въведени в научно обращение нови, по-близки до славянския Златоструй, византийски текстове, които А. Димитрова извлича от непубликувани досега гръцки ръкописи.

- Много полезни и прегледно представени са статистическите данни за начина на превод на гръцките членувани конструкции (Приложение 2) и гръцко-старобългарския словник на подбрана лексика (Приложение 4).
- ✓ Монографичният труд на д-р А. Димитрова е извънредно ценно изследване. Понататъшните проучвания върху старобългарската книжнина непременно ще трябва да се съобразяват с него и да използват изградената стройна схема как трябва да се подхожда към един преводен текст.

Приключвайки този отзив, искам да обобщя, че гл. ас. д-р Анета Димитрова е изявен учен с утвърдено собствено място в изследванията по старобългаристика, специалист с международен авторитет и признание.

Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да гласуват положително за присъждането на академичната длъжност *доцент* на гл. ас. д-р Анета Гергова Димитрова.

08.12.2016 г.

Автор на становище
(проф. д-р Елка Мирчева)